

יהושע

בן נון

מצביא

ונביא

חייו ופועלו של איש

רב - אנפין

אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ (1. 60. 61)

וַיִּחַלֵּשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עַמְלֵק (2)

ספר וסייף ירדו כרוכים מן השמים (3)

## תחילת חינוכו- המתמיד

### תנ"ך ופרשנות

וּמְשָׁרְתוּ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן נֶעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֱהָל. (4)

וַיַּעַז יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן מְשָׁרֵת מֹשֶׁה מִבְּחָרָיו וַיֹּאמֶר: אֲדַנִּי מֹשֶׁה! כָּלֵאָם. (5)

וּמְשָׁרְתוּ - של משה רבינו.

בֶּן נוּן - "נהגו לקרותו כן לכבוד, כי היה הגדול בתלמידי משה רבינו. ויקראו לו 'בנינו' כלומר הנבון". (6)

"ראה הקב"ה את יהושע שדברי תורה חביבים עליו ביותר שנאמר: לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֱהָל אמר לו הקדוש ברוך הוא: יהושע! כל כך חביבין עליך דברי תורה לא ימוש ספר התורה הזה מפִּיךָ". (7)

"יהושע שהיה משמש את משה ביום ובלילה, ככתוב: לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֱהָל. (8)

"בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן אמר לו ליהושע: שאל ממני כל ספיקות שיש לך. אמר לו: רבי! כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר? לא כך כתבת בי: לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֱהָל? (9)

מִבְּחָרָיו - מנעוריו. מבחרותו. מהמובחרים שבתלמידי משה רבינו (10).

## יהושע בן נון תלמיד משה רבינו - ממשיך הרצפים

### מלחמה רצופה ברשע

משה רבינו נלחם במצרים, יהושע בן נון נלחם בעמלק, עם ישראל לדורותיו נאבק עם עמלקיות אשר שיאה - השואה.

### המינוי והתיפקוד כרמטכ"ל

יהושע בן נון מופיע בתחילה בתורה כמי שקיבל מנוי לגייס - לראשונה בתולדות ישראל - צבא עברי ולפקד עליו במלחמה נגד עמלק.

### תנ"ך ופרשנות

ט. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר לָנוּ אַנְשִׁים וְצֵא הֲלָחֵם בְּעַמְלֵק. מִחָר אָנֹכִי נֹצֵב עַל רֹאשׁ הַגְּבָעָה וּמֹשֶׁה הָאֱלֹהִים בְּיָדִי.

י. וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כְּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְהֲלָחֵם בְּעַמְלֵק. וּמֹשֶׁה אָהֳרָן וְהוֹר עָלוּ רֹאשׁ הַגְּבָעָה. (11)

יז. אֲשֶׁר יֵצֵא לַפְּנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֵא לַפְּנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֲבַת ה' בַּצֵּאֵז אֲשֶׁר אֵינֶן לָהֶם רֵעָה. (12)

### כישורי לוחמים

ט. בְּחַר לָנוּ אַנְשִׁים - "בחר לנו אנשים גבורים, וחזקים במצוות, ונוצחים במלחמה". (13)

"גבורים ויראי חטא, שתהא זכותן מסייעתן". (14)

## המפקד הולך בראש - אחרי קדימה!

יז. אֲשֶׁר יֵצֵא לִפְנֵיהֶם - "לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחים את חיילותיהם למלחמה, אלא כמו שעשיתי אני (היינו, משה) שנלחמתי בסיחון ובעוג".<sup>(15)</sup>

## היחס לאויב אכזר השש להשמידנו

### תנ"ך ופרשנות

יג. וַיִּחַלֵּשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֲמֶלְק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי חֶרֶב.  
יד. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זִכָּרוֹן בְּסֵפֶר וְשִׁים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּי מָחָה אֶמְחָה אֶת זִכָּר עֲמֶלְק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם.<sup>(16)</sup>  
ט. תִּמְחָה אֶת זִכָּר עֲמֶלְק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשָּׁכַח.<sup>(17)</sup>

יג. וַיִּחַלֵּשׁ - "חתך ראשי גבוריו ולא השאיר אלא חלשים שבהם ולא הרגם כולם. מכאן אנו למדים שעשה על פי הדיבור של שכינה"<sup>(18)</sup>.

יד. וְשִׁים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ - "צריך לדעת למה נתיחד מאמר זה ליהושע בלבד. ואולי כי לצד (הואיל) שראה יהושע עוצם הכעסת עמלק ותוקפו ולא היה בו כח לעשות בו כליון אלא שהחלישם לבד. ויש בלבו של צדיק (יהושע): איך לא עשה ה' מה שראוי לעשות ברשע זה?! לזה בא ה' להפיג צינתו (להרגיעו) וצוה למשה לאמר לו... כי לא ידאג על הדבר כי מָחָה אֶמְחָה... רמז לנו זמנים שימחה... בימי שאול... בימי מרדכי... לעתיד"<sup>(19)</sup>.

"כתוב אחד אומר: תִּמְחָה אֶת זִכָּר עֲמֶלְק<sup>(17)</sup> וכתוב אחד אומר: כִּי מָחָה אֶמְחָה אֶת זִכָּר עֲמֶלְק<sup>(16)</sup> הא כיצד יתקיימו שני כתובים אלו? (מי ימחה? הקב"ה או בני ישראל?) אלא - עד שלא 'פשט ידו בכסא' (עמלק נלחם כביכול גם בקב"ה) - תִּמְחָה ומשפשט ידו בכסא - אֶמְחָה"<sup>(20)</sup>.

עמלק הינו סמל של רשעות ורוע, של עוולה ושחיתות מאז היות אדם בעולם, ולכן המלחמה בו הינה מתמדת, של ישראל ושל הקב"ה כביכול כאחת.

## תפקיד ביניים - ריגול ומרגיע לאומי אמוני

יהושע נכלל במשלחת שנים עשרה נשיאי ישראל שנשלחו לרגל את ארץ כנען לפני הכיבוש. עשרה מהם הוציאו את דִּבְת הארץ, מרדו בה' וטענו שאי אפשר לעלות. רק כלב בן יפנה ויהושע בן נון החזיקו באמונה שלמה בה':

ו. וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון וְכָלֵב בֶּן נֹון יִסְּגוּ מִן הַתַּרְיִם אֶת הָאָרֶץ קִרְעוּ בְּגָדֵיהֶם.  
ז. וַיֹּאמְרוּ אֵל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֶתֶּה טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד.

ח. אִם הִפִּיץ בְּנֵי ה' וְהִבִּיא אֶתְנוּ אֵל הָאָרֶץ הַזֹּאת יִנְתְּנָה לָנוּ אָרֶץ אֲשֶׁר הוּא זָבַת הַלֵּב וְדָבָשׁ.

ט. אִךְ פִּי-ה' אֵל תִּמְרְדוּ וְאַתֶּם אֵל תִּירָאוּ אֶת עַם הָאָרֶץ כִּי לְחַמְנוּ הֵם סָר צַלְמֵם מִצְּלוּתָם ו-ה' אֶתְנוּ אֵל תִּירָאוּ.<sup>(21)</sup>

יהושע בן נון כובש כנען בסערה - 'ראש לכובשים'<sup>(22)</sup>.  
 אכן ואמנם 'ראש לכובשים' אך עם מגבלות:  
 הלכות מלחמה - לפני תחילת מלחמה יש לקרוא לשלום.  
 אין להפר הסכם- עם מי שנכנע וכרת ברית עמנו.  
 לא על כל עם מותר להתנפל ולכבוש.  
 מלחמה עם עמים שונים - לפי צו ה'.

**קריאה לשלום - לפני תחילת מלחמה.**

כובשים ברחבי תבל בכל העידנים התנפלו על עמים שונים, כבשו, רצחו, שדדו ועשו כל נבלה ללא מעצור. כך מאלכסנדר מוקדון- חניך הפילוסופיה היוונית- ועד צ'ינגיס חאן המונגולי שלא ידע קרוא וכתוב. (פרוט והרחבה בהערה מס.53). מטרת כולם היתה זהה- לכבוש, לבוז, לשדוד, לשלוט ולדכא כמה שיותר עמים.

**הלכות מלחמה- גדול השלום**

מלחמה הינה פעילות שנואה ובזויה. היעד של עמנו הינו - וְכַתְּתוּ חֲרָבוֹתֵם לְאֵתִים וְחַנְיֹתוֹתֵיהֶם לְמִזְמוֹת לֹא יִשָּׂא גוֹי אֶל גּוֹי חֶרֶב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה. <sup>(23)</sup> אך אם כבר נגזר להלחם יש למזער את הרוע שבה ככל האפשר. עמנו היה הראשון בתולדות עולם שניהל מלחמה לפי כללים של צמצום שפיכות דמים ככל האפשר.

יָבִי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם.  
 יֹאמְרָה אִם שָׁלוֹם תַּעֲנֶנּוּ וּפְתַחְתָּ לָּךְ וְהָיָה כָּל הַעָם הַנִּמְצָא בָּהּ יִהְיוּ לָךְ לְמִט וּבְעָדֶיךָ.

יב. ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה.  
 יג. ונתתנה ה' אלהיך בְּיַדְּךָ וְהָבִיתָ אֶת כָּל זְבוּרָהּ לְפִי חֶרֶב.  
 יד. רק הנשים והשף והבהמה וכל אשר יהנה בעיר כל שללה תבזז לך ואת כלת את שלל אנביך אשר נתן ה' אלהיך לך.  
 טו. גם תעשה לכל הערים הרחוקות ממך מאד אשר לא מצרו הגוים האלה הנה. <sup>(24)</sup>.

**הלכות מלחמה**

א. "אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו שלום, אחד מלחמת הרשות ואחד מלחמת מצוה שנאמר: בִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקִרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם. אם השלימו וקבלו שבע מצות שנצטוו בני נח עליהן, אין הורגין מהן נשמה והרי הן למס" <sup>(25)</sup>

דואם לא השלימו, או שהשלימו ולא קבלו שבע מצות, עושין עמהם מלחמה והורגין

כל הזכרים הגדולים ובוזזין כל ממונם וטפם. ואין הורגין אשה ולא קטן...במה דברים אמורים? במלחמת הרשות שהוא עם שאר האומות, אבל שבעה עממין ועמלק שלא השלימו אין מניחין מהם נשמה" <sup>(25)</sup>.

**אין להפר הסכם- עם מי שנכנע וכרת ברית עמנו.**

ג. "ואסור לשקר בבריתם ולכזב להם אחר שהשלימו וקבלו שבע מצות" <sup>(25)</sup>.

**לא על כל עם מותר להתנפל ולכבוש.**

**אין להלחם עם:**

**עשו**

ד. וְאֵת הַעַם אֲשֶׁר לֹא אָמַר אֲתָם עֲבָדִים בְּגִבּוֹל אֲחֵיכֶם בְּנֵי עַשׂוֹ הַיְשָׁבִים בְּשַׁעִיר וְיִירָאוּ מִפָּנָם וְנִשְׁמָרְתֶּם מֵאֵד.

ה. אֵל תִּתְּנֶנּוּ בָּם כִּי לֹא אֶתֶּן לָבָם מֵאֲרָצָם עַד מִדְּבַר פֶּה רָגֵל כִּי וְרָשָׁה לְעַשׂוֹ בְּתַתִּי אֶת הַר שַׁעִיר<sup>(26)</sup>.

**מואב**

ט. וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אֵל תִּצַּר אֶת מוֹאָב וְאֵל תִּתְּנֶנּוּ בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא אֶתֶּן לָךְ מֵאֲרָצוֹ וְרָשָׁה כִּי לִבְנֵי ל'ט בְּתַתִּי אֶת עַר וְרָשָׁה<sup>(27)</sup>.

**עמון**

י. וְקִבַּכְתָּ מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן אֵל תִּצַּרְתֶּם וְאֵל תִּתְּנֶנּוּ בָּם כִּי לֹא אֶתֶּן מֵאֲרָצוֹ בְּנֵי עַמּוֹן לָךְ וְרָשָׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט בְּתַתִּיהָ וְרָשָׁה<sup>(28)</sup>.

**מלחמה עם עמים שונים - רק לפי צו ה'**

**עמלק**

כמפורט לעיל.

**מדין**

**תנ"ך ופרשנות**

א. וַיִּזְבַּר ה' אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר.

ב. בְּנֶקֶם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֵר תִּהְיֶה אֵל עִמִּיךָ.

ג. וַיִּזְבַּר מֹשֶׁה אֵל הַעַם לֵאמֹר הִחְלַצְתִּי מֵאֲתֵיכֶם אֲנָשִׁים לְעֵבֶא וַיְהִי עַל מִדְיָן לַחַת נִקְמַת ה' בְּמִדְיָן.

ד. וַיִּזְבְּאוּ עַל מִדְיָן כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה וַיַּחֲדָנוּ כָּל זָבָר.

ה. וְאֵת מִלְכֵי מִדְיָן הֲרִגוּ עַל הַלְלִיחָם. אֶת אֹנִי וְאֵת רָקִם וְאֵת צוּר וְאֵת הוֹר וְאֵת רַבֵּעַ הַמִּשֶׁת מִלְכֵי מִדְיָן. וְאֵת בָּלָעַם בֶּן פְּעוּר הֲרִגוּ בְּחֶרֶב.

ו. וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת נָשֵׁי מִדְיָן וְאֵת טַפָּם וְאֵת כָּל בְּהֵמָתָם וְאֵת כָּל מִקְנֵיהֶם וְאֵת כָּל חֵילָם בְּזָזוּ.

ז. וְאֵת כָּל עֲרֵיכֶם בְּמוֹ שְׁבֵתְכֶם וְאֵת כָּל טִירְתֶּם שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ<sup>(29)</sup>.

ב. בְּנֶקֶם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - "נגזר על משה רבינו שלא יעבור את הירדן, אבל מעבר לירדן עשה כל מצות ישראל-נצח שני מלכי האמורי הגדולים וחלק את ארצם

בנחלה. והוא ראוי שיעשה נקמה בשונאי ה'! ואין על יהושע רק מצות הארץ"<sup>(30)</sup>.

**יהושע בן נון ימשיך את תיפקודו של משה רבינו.**

ב. תִּהְיֶה אֵל עִמִּיךָ - תמות.

ז. וַיִּזְבְּאוּ - התנפלות פתע.<sup>(31)</sup> הקפיהו משלוש רוחות.<sup>(32)</sup>

## כיבוש כנען ע"י יהושע בן נון

הצו

### תנ"ך ופרשנות

ח.ראה גתתי לפניכם את הארץ פאי ורשו את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם לאבותיכם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריתם.  
 כא.ראה גתו ה' אליהיך לפניך את הארץ עלה נש פאשר דבר ה' אליהי אבותיך לך אל תירא ואל תסת. (53)

כא.עלה נש- השורש - ירש, לרשת(54).

### הביצוע

טז.רק מערי העמים האלה אשר ה' אליהיך גתו לך נחלה לא תחנה כל נשמה.  
 יז.פי ספרם ספרים ספרים וקאמרי ספנעני וספרני ספרני וספרני פאשר און ה' אליהיך.  
 יח.למצו אשר לא ולמדו אתכם לעשות פכל תועבתם אשר עשו לאלהיכם וחסאתם ל-ה' אליהיכם. (55)

ספרם ספרים- תחריב ותשמיד.

יהושע בן נון הלך בעקבות משה רבינו שלפני תקיפת סיחון מלך האמורי  
 קרא לו לשלום ככתוב:

משה רבינו

### הצעת שלום

כו.נאשלח מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך השבון דברי שלום לאמר (56).

### תגובה מלחמתית

ל.ולא אבה סיחון מלך השבון העברנו בו פי הקשה ה' אליהיך את ריחו ואמיץ את לבבו למצו תתו בדרך פיום הזה.  
 לא. ויאמר ה' אלי ראה החלתי תת לפניך את סיחון ואת ארצו החל נש לרשת את ארצו.

לב. ונצא סיחון לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה והצה.

לג. ויתנהו ה' אליהינו לפנינו ונכ אתו ואת בנו ואת כל עמו.

לד. ונלכד את כל עריו פעת ההוא ונחרם את כל עיר מתם והנשים והשת לא השאנו שריד.

לה. רק הפחמה פו זנו לנו ושלל הערים אשר לבדנו.

לו. מערער אשר על שפת נחל ארנו והעיר אשר פנחל ועד הגלעד לא היתה קרנה אשר שגבה ממנו את הפל גתו ה' אליהינו לפנינו. (57)

ל.ולא אבה- לא הסכים. (58)

לד.מתם- אנשים. בני אדם. (59)

עמי כנען פעלו כמו סיחון - לא נענו להצעות שלום  
 יט. לא היתה עיר אשר השלימה אל בני ישראל בלתי החוי ישרי גבעון את  
 הפל לקחו במלחמה .

כ. כי מאת ה' היתה להם לקראת המלחמה את ישראל למען החרים<sup>40)</sup>

כ. החרים - להחריב. להשמיד.

**"מכלל שלחו להם שלום ולא קבלו".<sup>(25)</sup>**

ה. "שלשה כתבים שלח יהושע עד שלא נכנס לארץ. הראשון שלח להם: מי שרוצה  
 לברוח - יברח. וחזר ושלח: מי שרוצה להשלים - ישלים. וחזר: מי שרוצה לעשות  
 מלחמה - יעשה".<sup>(25)</sup>

"גרגשי פינה והאמין לו להקב"ה והלך לו לאפריקי... גבעונים השלימו. שלושים  
 ואחד מלכים עשו מלחמה ונפלו".<sup>(25)</sup>

### יריחו תחילה

א. ויריחו סגרת ומסגרת מפני בני ישראל אינו יוצא ואין פא.

ב. ויאמר ה' אליהושע ראה נתתי בידך את יריחו ואת מלכה גבורי החיל.

ג. ונספתם את העיר כל אנשי המלחמה הקיף את העיר פעם אחת. ובה תעשה ששת  
 ימים.

ד. ושבעה כהנים ושאו שבעה שופרות היוכלים לפני הארון וביום השביעי תסבו  
 את העיר שבע פעמים והכהנים יתקעו בשופרות.

ה. והיה במשך בקרו היוכל בשמעכם את קול השופר וריעו כל העם תרוצה גדולה  
 ונפלה חומת העיר תהתיה וצל העם איש נגדו.

ו. ואת העם צנה יהושע לאמר לא תריעו ולא תשמיעו את קולכם ולא יצא  
 מפיכם דבר עד יום אמרי אליכם הריעו והריעתם.

ז. ויהי ביום השביעי וישפמו בעלות השחר ויסבו את העיר במשפט הזה שבע  
 פעמים רק ביום ההוא סבבו את העיר שבע פעמים.

ח. ויהי בפעם השביעית תקעו הכהנים בשופרות ויאמר יהושע אל העם הריעו  
 כי נתן ה' לכם את העיר.

ט. וירע העם ויתקעו בשופרות. ויהי בשמע העם את קול השופר ויריעו העם  
 תרוצה גדולה. ותפל החומה תהתיה ויצל העם העיר איש נגדו וילכדו את  
 העיר.<sup>(41)</sup>

הכיבוש הראשון של עיר כנענית, יריחו, הכה בהלם את הנכבשים ואת הכובשים גם  
 יחד. הכובשים לא ירו אף חץ ולא הפעילו שום סוג נשק. הקפות (נספתם) ותקיעת  
 שופר (יריעו) הפילו את חומות העיר בשבת, ובני ישראל פלשו לעיר.<sup>(42)</sup>

### המשך ניסי - האדם היחידי במקרא המורשה לפקד על גרמי שמים

יב. אז ודבר יהושע ל-ה' ביום תת ה' את האמרי לפני בני ישראל ויאמר לעיני  
 ישראל: שמש בגבעון היום ויגה בעמק אילוז!

יג. ויהי השמש ויגה עמד. עד יקם גוי ארבי. הלא היא בתוכה על ספר הנשר.  
 ויעמד השמש בחצי השמים ולא אץ לבוא ביום תמים.

יד. ולא הנה ביום ההוא לפניו ואחריו לשמע ה' בקול איש כי ה' נלחם לישראל!<sup>(45)</sup>

## המשך הלחימה, לאחר מות יהושע - לפי צו ה'

א. ויהי אחר מות יהושע וישאלו בני ישראל ב-ה' לאמר מי יעלה לנו אל  
הבנינוני בתחלה להלחם בו?

ב. ויאמר ה' יהודה יעלה הנה נתתי את הארץ בקדו'.<sup>(44)</sup>

## הצלחה מסחררת וענוה - הילכו שניהם יחדיו?

כן! אצל משה רבינו ואצל תלמידו וממשיך דרכו יהושע בן נון. חומות יריחו  
נפלו. צבאות עממי כנען כורסים. מפלה רודפת מפלה. הם מתארגנים בבריתות והכל  
מתפורר אצלם. כיצד מגיב המפקד העליון של צבאות ישראל, יהושע בן נון? בצורה  
הפוכה מהמקובל על מצביאים-כובשים. במקום התרבות והתפארות והנהגת פולחן  
אישיות לעצמו הוא כורע ברך לפני ה' צבאות. בכל קצוי תבל ובכל העינים -  
ממצרים ועד סין ועד מונגוליה ועד רוסיה- יחסו האלהה לעצמה צבאית ולעומדים  
בראש. (ראה הערה 53) יהושע בן נון חיבר את תפילת 'עלינו לשבח'<sup>(74)</sup>, בה נאמר בין  
השאר:

iryx lk jil` zepdl.j nya e` xwi xya ipa lke.icy zeklna ml'er owzi  
'd j iptl .oeyl lk rayz j xa lk rxkz j l ik ,laz iayei lk ercie exiki.ux`  
...j zekln ler z` ml'ek elawie .epzi xwi j ny ceakle eletie erxki epidl`  
."cg` enye cg` 'd didi` edd meia ux`d lr j lnl 'd dide

אם רק לקב"ה כורעים ומשתחווים, ורק את עול מלכותו מקבלים, ורק  
הוא מלך, מה תפקידו של הכובש המהולל מפקד צבאות העברים!?

להיות ההיפך מכל המצביאים והכובשים בתולדות אנוש, ששידרו:

## תנ"ך ופרשנות

בחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה<sup>(45)</sup>.

אני ואפסי עו'ד<sup>(46)</sup>.

## מלך אשור

יב... פרי גדל לבב מלך אשור ועל תפארת רום עיניו.

יג. פי אמר בבה ידי עשיתי ובהבמתי פי נבנותי. ואסיר גבולת עמים

ועתודותיהם שושתי ואוריד באביר יושבים.

יד. ותמצא בקז ידי לחיל העמים ובאסת פיצים עזבות כל הארץ אני אספתי

ולא הנה נהד פנת ופצה פה ומצפצפת.<sup>(47)</sup>

יג. נבנותי- חכמתי.<sup>(48)</sup> ועתודותיהם - אוצרותיהם.<sup>(49)</sup> שושתי- בזזתי<sup>(49)</sup>.

יג. ואוריד באביר- כמו אביר. כגיבור מלחמה.<sup>(50)</sup> יושבים- היושבים במבצרים.

יד. ותמצא בקז - "כמו שהקן מופקר ונעזב לכל... כן אני לא מצאתי בכל העמים מי

שיעמוד כנגדו" ידי- מצאו אותם.<sup>(49)</sup>

## מלך מצרים

פרעה מלך מצרים התנים הגדול הרבץ בתוך יאריו אשר אמר: לי יארי ואני

עשיתני<sup>(51)</sup>.

פרעה - התואר של כל מלכי מצרים. משמעות השם - הבית הגדול. יאור - הנילוס

שממנו משקים את שדות מצרים. עשיתני- עשיתי את עצמי.



## מלך בבל

הָלֹא זֶה הָיָא בְּבֵל רַבְּמַלְכֵי דִּי אֲנָהּ בְּנֵי־תֵּהָ לְבֵית מְלָכֵי בְּתַקְתָּהּ הַסְּנִי וְלִיקַר הַדְּרִי<sup>(52)</sup>.

תרגום

הלוא זאת היא בבל הגדולה, אשר אני בניתיה לבית מלכות, בתוקף חוסני ולכבוד הדרי. כה אמר נבוכדנצר.

נבוכדנצר - שמם של שני מלכי בבל. (השני החרב את בית המקדש הראשון ב- 586 לפס"ה).

מסרים זהים שודרו ע"י מצביאים, כובשים, שליטים ורודנים בתולדות אנוש ברחבי תבל.<sup>(53)</sup>

ex`tzde zenvrn ecqi,mixf minr lr ehlzyd,zevx` eyak md  
ddl`de oehlyd ze`z ly sgc jezn lk,eniwdy zeixtni`a  
iyaek cec zian wcvd iklne mihteyd,oep oa ryedi.zinvr  
d`yxd sweza elrt-l`xyi ux`l dktdy-orpk ux` ihilye  
oec`d zghad dkynde mixzad oia zixaa dzligzy zidel`  
ozpiz z`fd ux`dy zea`l ,d"awd ,zenlerd lk ly icigid  
.l`xyi mrl

ראה פתיחת רש"י לפרושו לתורה.

ראה הערה 53 להלן. השואת התנהגותם של מצביאים, כובשים ורודנים לזו של יהושע בן נון מלמדת על אישיותו של מצביא - נביא.

כה שידר יהושע בן נון כובש כנען לאחר המלחמות בהם פיקד על צבא הכיבוש

וַיִּוֹשֶׁעַ ה' מִפְּנֵיכֶם גּוֹיִם גְּדֹלִים וַעֲצוּמִים וְאַתֶּם לֹא עָמַד אִישׁ בְּפָנֵיכֶם עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

אִישׁ אֶחָד מִכֶּם יִרְדָּף אֶלֶף בֵּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם פֶּאֶשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם. וְנִשְׁמַדְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֹׁתֵיכֶם לְאַחֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם.<sup>(54)</sup>

תפיסת עולמו של יהושע בן נון מנוסחת בדברי משורר התהילים:

## תנ"ך ופרשנות

ג. אַתָּה יְדָדְךָ גּוֹיִם הוֹרַשְׁתָּ וַתִּטְעַם תְּרַע לְאֲמִיּוֹם וַתִּשְׁלַח־ם.

ד. כִּי לֹא בְּחַרְפָּם יִרְשׁוּ אֶרֶץ וְזָרוּעָם לֹא הוֹשִׁיעָה לָמוּ כִּי יִמְיִנְךָ וְזָרוּעֶךָ וְאוֹר פְּנֵיךָ כִּי רָצִיתָם.

ה. אַתָּה הוּא מֶלֶכִּי אֱלֹהִים צִנְהָ וְשׁוֹעִית וַעֲקֹב.

ו. נָבִיךָ צָרִינוּ נִנְגַח בְּשִׁמְךָ נְבוּס קָמִינוּ.

ז. כִּי לֹא בְּקִשְׁתִּי אֲבִטָה וְחַרְפִּי לֹא תוֹשִׁיעֵנִי.

ח. כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִצָּרֵינוּ וּמִשְׁנֵאֵינוּ הִבִּישׁוּת.

ט. בְּאֱלֹהִים הִלְלָנוּ כָּל הַיּוֹם וְשִׁמְךָ לְעוֹלָם נוֹדָה סְלָה.<sup>(55)</sup>

ג. אַתָּה יְדָדְךָ גּוֹיִם הוֹרַשְׁתָּ וַתִּטְעַם תְּרַע לְאֲמִיּוֹם וַתִּשְׁלַח־ם-

אתה ה' בידך הורשט- גרשת עממי כנען. וַתִּטְעַם- נטעת את אבותינו בארץ ישראל.

תְּרַע- עשית להם רעה ושלחת אותם מפני ישראל.<sup>(56)</sup>

ו. נְבוּס קָמִינוּ- נרמוס אויבינו.<sup>(56)</sup>

יהושע בן נון היה הראשון משני גנרלים עברים שהיו גם נביאים. השני-  
דוד המלך. המרכיב העיקרי באישיות השניים היה רוחני ולא שלטון  
ונשק כוחניים.

יהושע- איש אשר רוח בו. (1) דוד - רוח ה' דבר בו. (57)

### ענוה

מט. ויבילו לנהל את הארץ לגבולתיך ויתנו בני ישראל נחלה ליהושע בן  
נון בתוכם .

נ. על פי ה' נתנו לו את העיר אשר שאל. את תמנת סבב בחר אפרים ויבנה  
את העיר וישב בה. (58)

היש תקדים לכך שמלך או מצביא מהולל מקבל מהעם נחלה?! אין!  
מקובל היה - מלך נותן בטובו, אך לא מקבל .

**בחירת ממשיך הרצף הנבואי - האצלה רוחנית**

### תנ"ך ופרשנות

טו. וידבר משה אל ה' לאמר:

טז. ופקד ה' אלהי הרוחת לכל בשר איש על העדה.

יח. ויאמר ה' אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את  
ידך עליו.

יט. והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה וצויתת אתו לעיניכם.

כ. ונתתה מהודך עליו למעז ושמעו כל עבד בני ישראל. (59)

יח. איש אשר רוח בו - רוח נבואה שורה עליו. (60) הפן הרוחני.

"שיכול להלוק כנגד רוחות של כל אחד ואחד" (61). הפן המנהיגותי.

כ. ונתתה מהודך - "לחלוק לו כבוד לפני ישראל. כי הם כבר האמינו בך, וכאשר

יראו שאתה כבדתו כן יכבדוהו, כי ילכו אחרי מעשיך". (62)

מהודך - "מן ההוד שניתן עליך בהר סיני". (62)

### דרגתו בנבואה

ויאמר ה' אליהו שש בן נון משרת משה לאמר. (63)

ויאמר ה' אל יהו שש לאמר. (64)

וידבר ה' אל יהו שש לאמר. (65)

מטבע לשון זו של פניית ה' לא מצינו אצל נביאים אחרים אלא אצל משה ואהרון.

## ממשיך רצף הסמכות התורנית. ראשון מעבירי המסר ההלכתי

### ההרשאה

#### תנ"ך ופרשנות

וַיִּסְמַךְ אֶת יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ בְּאֶשֶׁר הִכָּה ה' בְּיַד מֹשֶׁה. <sup>(66)</sup>

וַיִּסְמַךְ אֶת יָדָיו- " בעין יפה. יותר ויותר ממה שנצטווה, שהקב"ה אמר וְסַמְכֵת אֶת יָדָךְ (יד אחת) והוא עשה בשתי ידיו. ועשאו ככלי מלא וגדוש ומלאו חכמתו בעין יפה" <sup>(67)</sup>

וַיִּסְמַךְ- "אחד סנהדרי גדולה ואחד סנהדרי קטנה ואחד בית דין של שלושה צריכין שיהיו סמוכין מפי סמוכין. ומשה רבינו סמך יהושע ביד... ולדורות- ברשות שנותנים לו". <sup>(68)</sup>

**סמיכה-**"אחד בית דין הגדול ואחד סנהדרין קטנה או בית דין של שלושה צריך שיהיה אחד מהן סמוך מפי הסמוך. ומשה רבינו סמך יהושע ביד שנאמר: וַיִּסְמַךְ אֶת יָדָיו עָלָיו וַיִּצְוֵהוּ. וכן השבעים זקנים משה רבינו סמכם ושרתה עליהן שכינה. ואותן הזקנים סמכו לאחרים ואחרים לאחרים. ונמצאו הסמוכין איש מפי איש עד בית דינו של יהושע ועד בית דינו של משה רבינו" <sup>(69)</sup>.

**"משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים"** <sup>(70)</sup>.  
השרשרת המתמדת שלא נותקה ולא תנותק עד סוף כל הדורות.

### כתיבה תורנית של יהושע בן נון

**תורה-** שמונה פסוקים אחרונים שבספר תורה. <sup>(71)</sup> <sup>(72)</sup>.

**נביאים-** ספר יהושע (למעט פסוקי הסיום בפרק כד). <sup>(72)</sup>.

**ברכת המזון-** לאחר הכניסה לארץ תיקן את הברכה השניה - "על הארץ ועל המזון" <sup>(73)</sup>.

**תפילה-** 'עלינו לשבח'- לאחר כיבוש יריחו. קטע הנאמר בסיום כל תפילה בכל יום וב- 'מלכויות' בעמידת מוסף של ראש השנה <sup>(74)</sup>.

### תורה שבעל פה

"גם תוך ניהול המלחמה "הלך בעומקה של הלכה" <sup>(75)</sup>.

"אפילו דברים שלא שמע מפי משה הסכימה דעתו כמו שנאמר למשה מסיני" <sup>(76)</sup>.

### העברת המסר

"ועם מות יהושע מסר לזקנים מה שקיבל מהפירושים. ומה שנתחדש בזמנו ולא היה בו מחלוקת. ומה שהיה בו מחלוקת ונפסקה הלכה כדעת הרוב... ואותם הזקנים מסרו מה שקיבלו לנביאים ע"ה. והנביאים מסרו זה לזה. ... וכך נמשך הדבר עד אנשי כנסת הגדולה, והם חגי זכריה ומלאכי ודניאל וחנניה ומישאל ועזריה ועזרא הסופר ונחמיה בן חכליה ומרדכי וזרובבל בן שאלתיאל. ועם אלו הנביאים תשלום מאה ועשרים זקן מן החרש והמסגר... ואחרון אותה החבורה הטהורה הוא ראשון לחכמים הנזכר במשנה, והוא שמעון הצדיק... עד רבינו הקדוש... ואסף כל הקבלות והשמועות והמחלוקות שנאמרו ממה רבינו ועד ימיו. והוא עצמו היה מן המקבלים.

שהוא קיבל משמעון אביו, מגמליאל אביו, משמעון אביו, מגמליאל אביו, משמעון אביו, מהלל אביו, משמעיה ואבטליון רבותיו, מיהודה בן טבאי ושמעון בן שטח, מיהושע בן פרחיה וניתאי הארבל, מיוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן, מאנטגונוס איש סוכו, משעון הצדיק, שקיבל מעזרא, לפי שהוא היה משיירי אנשי כנסת הגדולה. ועזרא מברוך בן נריה, וברוך בן נריה מירמיה, וכך קיבל ירמיה מן הנביאים שקדמוהו, נביא מפי נביא עד הזקנים שקיבלו מיהושע, ממשה".<sup>(77)</sup>

## מנהל תקין - הפיכת כנען המושחתת לארץ ישראל כמדינה מתוקנת

### "עשרה תנאים התנה יהושע" - תמציתם

מטרת התקנות הללו- בעלות הפרט והשבט על קרקע ומקורות מים אינה בלתי מוגבלת. יש להתחשב בצרכי הכלל.

מותר לרעות בהמות וללקט עשבים בשדות ובחורשות ללא בקשת רשות מהבעלים. הותר לקצץ סוגי ענפים צעירים כדי להשתמש בהם לנטיעות, למעט ענפי זית. כל בני העיר יכולים לשאוב מים מכל מעין, ישן או חדש. למרות שהכנרת נמצאת בחלקו של שבט נפתלי, מותר לבני כל השבטים לדוג שם בתנאי שלא יפריעו לשיט של ספינות.

לאחר עשית צרכים בשדה הותר לקחת צרור לקנח אפילו בשדה מלאה כרכום. רשות לכל לצעוד בשבילים שבשדות עד לירידת מטר הגשמים השני בחודש חשון. מותר לסטות מהדרך ולהכנס לשדה זרוע כדי להימנע מלהיתקל בבליטות שבקרקע. לתועה בין הכרמים ללא אפשרות יציאה, מותר לחתוך זמורות כדי לפלס נתיב יציאה.

מת שאין מי שיטפל בקבורתו ('מת מצוה') קונה את מקום נפילתו לקבורתו.<sup>(78)</sup>

### סגירת המעגל בסיום חייו- חידוש הברית עם הקב"ה

יד. וְעָפָה יְרֵאוּ אֶת ה' וְעָבְדוּ אֹתוֹ בְּתַמִּים וּבְאֵמֶת. וְהִסִּירוּ אֶת אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם בְּעֵבֶר הַנְּהָר וּבְמִצְרַיִם וְעָבְדוּ אֶת ה'.

טו. וְאִם נָע פְּעִינֵיכֶם לְעַבְד אֶת ה' פְּהָרוּ לָכֶם הַיּוֹם אֶת מִי הַעֲבַדוּ אִם אֶת אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנְּהָר וְאִם אֶת אֱלֹהֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר אִתָּם יִשְׁבִּים בְּאֶרֶץ. וְאָנֹכִי וּבֵיתִי נִעְבֵּד אֶת ה'!

טז. וַיַּעַז הָעָם וַיֹּאמְרוּ: הַלִּילָה לָנוּ מֵעַזְב אֶת ה' לְעַבְד אֱלֹהִים אֲחֵרִים! יז. כִּי ה' אֱלֹהֵינוּ הוּא הַמַּעֲלֶה אֶתְנוּ וְאֶת אֲבוֹתֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִפֶּיַת עַבְדִּים וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְעֵינֵינוּ אֶת הַאֲתוֹת הַגְּדוֹלוֹת הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמְרֵנוּ בְּכָל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְנוּ בָּהֶן וּבְכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר עָבַדְנוּ בְּקִרְבָּם.

יח. וַיַּגִּדְשׁ ה' אֶת כָּל הָעַמִּים וְאֶת הָאֲמֹרִי יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ מִפְּנֵינוּ גַם אֲנֹחֵנוּ נִעְבֵּד אֶת ה' כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ.

כב. וַיֹּאמְרוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶל הָעָם עַדִּים אִתָּם בָּנִים כִּי אִתָּם בְּהִרְבֵּם לָכֶם אֶת ה' לְעַבְד אֹתוֹ. וַיֹּאמְרוּ: עַדִּים!

כג. וְעָפָה הַסִּירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנְּהָר אֲשֶׁר בְּקִרְבָּנֶם וְהִשִּׁי אֶת לְבַבְכֶם אֶל ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל.

כד. וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל יְהוֹשֻׁעַ: אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ נִעְבֵּד וּבְקוֹלוֹ נִשְׁמָע!

כה. וַיִּבְרַת יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לָעָם פְּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׂם לוֹ הַקִּי וּמִשְׁפָּט.<sup>(79)</sup>

## כפית טובה - העדר חלוקת כבוד אחרון תנ"ך ופרשנות

כט. וַיָּמָת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן עֶבֶד ה' בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרֵי שָׁנִים.  
ל. וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבּוֹל נַחֲלָתוֹ בְּתִמְנַת סֹרֵחַ אֲשֶׁר בְּהַר אֶפְרַיִם מִצְפּוֹן לְהַר גֶּעִשׁ.<sup>(60)</sup>

**"שלא הספידוהו כראוי"**<sup>(61)</sup>

"נתעצלו ישראל לעשות גמילות חסד ליהושע. באותה שעה נתחלקה ארץ ישראל והיתה החלוקה חביבה עליהם יותר מדאי. והיו ישראל עסוקים במלאכתם, זה עוסק בשדהו וזה עוסק בכרמו וזה עוסק בביתו. לפיכך ביקש הקב"ה להרעיש את כל העולם על יושביו... זה הר געש"<sup>(62)</sup>.

## הסכנה בפטירתו

"ryedil dxqne ipiqn dxez laiw dyn"<sup>(70)</sup>,

בפטירתו היתה סכנה לנתק ברצף המסר התורני. האם המסר ימסר הלאה לדורות הבאים? אולי זאת הסיבה שביקש הקב"ה להרעיש את כל העולם?  
בחסדי ה' זכינו: "לא ימוש מפיקך. ומפי זרעך. ומפי זרעך. אמר ה' מעתה ועד עולם"<sup>(85)</sup>.

**דבר ה' לדורות - שנאמר ברוח הקודש ליהושע - הולך ומתמלא בכל דור ודור, ובדורנו בתאוצה גוברת.**

לא ימוש סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיֶךָ וְהִגִּיתָ בוּ יוֹמָם וְלַיְלָה.<sup>(64)</sup>



53. דוגמאות למצביאים, כובשים, שליטים ורודנים בתולדות אנוש ברחבי תבל ששידרו גאווה, יוהרה, רהב ושחצנות וערכו טבח המוני.

אלכסנדר מוקדון היוני

מגדולי המצביאים בתולדות אנוש. חניך הפילוסוף היווני אריסטו. מתחילת דרכו לשלטון ובמהלך שלטונו שפך דם מתנגדיו ללא רחם. הקים אימפריה אדירה-לאחר שהביס מעצמות דוגמת פרס-ושינה את תולדות אירופה ואסיה. מניח היסודות לתרבות ההלניסטית. יחס חיובי ליהדות (מסכתות: יומא ס.מ.א. סנהדרין צ.א.א.). ניסה להקים גזע אנושי עליון. מת ב-323 לפס"ה, בגיל 33, לאחר משתה שיכורים. גופתו הושמה בארון זהב וחלקו לו כבוד אלילים.

שהי הואנג טי הסיני

גדול הרודנים בתולדות סין שאיחד את כל חלקיה. האמין באל יחיד- בעצמו. לכן המוני חכמים נרצחו כי העזו לבקר את המלך. ספרים שלא מצאו חן בעיניו נשרפו. בנה את המבנה הגדול ביותר בתולדות אנוש- החומה הסינית (214 לפס"ה) לאורך 2,500 ק"מ בעבודות כפיה של מיליוני איכרים ואסירים. פעל רבות לחיות חיי נצח אך מלך רק 11 שנה. מת ב-210 לפס"ה. מאות נערות בתולדות נקברו חיים לידו כדי להנעים לו בקברו.

צ'ינגיס חן טמוצ'ין המונגולי

מגדולי הכובשים בתולדות אנוש שלא ידע קרוא וכתוב ולא הבין שום שפה זרה. מיסד הממלכה המונגולית האדירה. לא הותיר בחיים כל איש שלטון מהקודמים לו ורצח כל מי שעשוי היה לסכן את שלטונו. שוד וטבח של אוכלוסיות כבושות היו המטרה העיקרת בכיבוש עמים רבים בחלקים נרחבים של אסיה. טבח ולא חמל גם ללא צורך לעצם הכיבוש וביסוס שלטונו. מת ב-1227.

סטאלין יוסף דו'גשוילי ויסריונוביץ' הרוסי

מגדולי הרודנים בתולדות אנוש. ריכז בידיו עוצמה שלטונית כמעט ללא תקדים בדברי ימי עולם, בארצו ובארצות כיבוש. חניך בית ספר לכמרים. אנטישמי גדול. יעד ומפעל חייו- רצח לשם שלטון. הקרבנות: חביריו שהעלוהו לשלטון, ראשי הצבא, מילוני איכרים ובני אדם חפים מפשע מכל מגזרי הציבור. יצור שפל נטול כל אנושיות. צוין בו העדר איזון נפשי. הקים את מחנות הריכוז הראשונים בסיביר. מהעיקריים שבמכשיר הרצח - משפטי ראוה. בחייו הונהג פולחן אישיות אלילי: קריאת עיר על שמו- סטאלינגראד ואילוף נתיניו-שבפועל היו עבדיו-לכנותו בבכינויים כמו: 'אבי העמים' 'השמש הזורחת' 'המורה הגדול' 'הידיד' 'משענת החיים'. פסלי דיוקונו הוקמו בכל מקום. מת ב-1953.

לפס"ה- לפני ספירת העמים.

# תודה

## לך השם יתברך

שזיכיתני לטבול במי דעת הקדושה והטהרה ולכתוב חיבור זה על יהושע בן נון. לנאות ולבאר דברי תורת אמת שנתת לנו, כי בחסדך חיי עולם נטעת בתוכינו.

## לך ה'

הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ<sup>(1)</sup>

הצדקה ולנו בשת הפנים<sup>(2)</sup>

במה אקדם ה' אבך לאלהי מרום!!<sup>(3)</sup>

מי אנכי ה' אלהים ומי ביתי כי הבאתני עד הלם!!<sup>(4)</sup>

וזאת תורת האדם ה' אלהים!!<sup>(4)</sup>

לא בכה ידי עשיתי ולא בחכמתי כי נבונותי<sup>(5)</sup> כי

אם:

חסדי ה' כי לא תמנו כי לא בלו רחמיו. חדשים

לבקרים רבה אמונתך.<sup>(6)</sup>

אדון עולם! בראת את הכל לכבודך ככתוב:

כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו.<sup>(7)</sup>

1. דברי הימים א. כט. יא. 2. דניאל ט. ז. 3. מיכה ו. ו. 4. שמואל ב. ז. יח-יט. 5. בעקבות ישעיה י. ג.  
6. איכה ג. כב. 7. ישעיה מג. ז. סיום מסכת אבות

עריכה זו אינה אלא מעשה הדיוט. אם לא זכיתי לכוון

היטב - ה' הטוב יכפר בעדי כי כוונתי לטובה.

"שגיאות מי יביץ מנסתרות נקני." (תהילים יט. ג.)

אנא ה'! שהר לבי לעבדך באמת.

קוראת יקר/ה!

נא לצלם ולהעביר ליהודים/ות אחרים/ות לשם לימוד.

תודה!

העורך: צבי ויסמן. ט"ו בשבט תשס"ה

סמטת אילון 7 רמת גן 52315

אינטרנט: <http://www.cs.biu.ac.il/~wiseman/shulhan-aruch>